

ONZE BLOEDVLEK-ORCHIDEEËN.

Of „Hoe men verwoed orchidee-enthousiast kan worden” had het opschrift ook wel kunnen luiden.

Tot voor korten tijd heb ik niet de minste belangstelling kunnen hebben voor orchideeën, omdat ze modebloemen waren, volgens velen. Natuurlijk had ik de namen angrek boelan, *Vanda*, en *Dendrobium* wel eens opgevangen, en ook de draagsters dier namen mooi moeten vinden, maar bevooroordeeld als ik was tegen modegrillen, vond ik er eigenlijk „niks aan”.

Zoo reed ik dan eens, zonder de minste aandacht te wijden aan de met orchideeën begroeide rotswanden, naar Soekau, en klein plaatsje in het bergland van Kroë, dicht bij de grens met Palembang. Opeens viel mijn oog op een tros witte bloemen, hoog in de lucht. Haar helder wit trof mij zoo, dat ik mijn mans tournee-oppas, die achter ons op zijn biekje meereed, er op afzond. En daar kwam hij terug met een orchidee!

De tros bestond uit negen bloemen, zuiver, rein wit, maar op het lipje een bloedvlek ¹⁾. Een echt versch bloedvlekje, alsof het zoo van Mas Oppas' hand was gedruppeld.

Wij bekeken de bloemen één voor één, want die bloekvlek leek ons al te natuurlijk. Maar alle negen vertoonden het vlekje.

Weg was mijn vooroordeel tegen het orchideeën-geslacht.

Zoo voorzichtig mogelijk werd de plant in bladeren verpakt, opdat de wortels en stengels en vooral de bloemen niet zouden lijden. En toen wij tegen den middag in de pasanggrahan waren gekomen, was mijn eerste werk mijn orchidee te onthullen en de mooie, witte bloemen te bekijken. Het einde was, dat ik mijn verdoos voor den dag haalde en de tros, waarvan er, jammer genoeg, nog maar drie onbeschadigde bloemen over waren, in kleuren vereeuwigde. Na afloop sneed ik den bloemstengel af, en stak hem in een glas water. Tot mijn groote teleurstelling echter, waren de bloemen na eenige uren verwelkt.

Met recht zegt de Heer SYBRANDI, over de door hem ontdekte *Amorphophallus* schrijvende, dat, als het oog eenmaal geoefend is op het vinden van een bepaalde plant, men deze op meerdere plaatsen ontdekt, waar men ze vroeger over het hoofd heeft gezien. Op onze terugreis ontdekten we weer een bloeiende orchidee van deze soort. Natuurlijk moest ik die ook hebben. Weer waagde Mas Oppas het veege lijf aan een klimprestatie om de plant te bemachtigen. Maar hoe verbaasd waren wij, toen wij deze bloemen van naderbij bezagen. De petalen waren even magenta getipt (zie fig. 1). Overigens waren de bloemen precies als van „bloedvlek, nummer één”. Ook de versche bloedvlek vertoonden zij. Deze soort noemden we „bloedvlek, nummer twee” ²⁾. En laat ik U vertellen, dat wij later nog een bloedvlek-orchidee vonden, die wij „bloedvlek, nummer drie” noemden. De bloemen hiervan waren grooter, de plant was forscher. De petalen en sepalen waren flink magenta getipt, de lip eveneens.

Deze bloemen misten het interessante, het fascineerende, ik zou haast zeggen het tragische van bloedvlek I, hoewel ook zij de vlek vertoonden. Ze waren wat te overdadig, tē opvallend met haar wit, magenta en rood. Ook deze bloemen heb ik op verzoek van mijn man, die al even enthousiast was geworden, moeten vereeuwigen.

Thuisgekomen van de reis, bond ik zelf de drie planten om een stuk dooden asem tak met wat klappervezel er omheen, en van dien tijd af was geen orchidee meer voor mij veilig.

¹⁾ *Dendrobium Annae* J. J. S.

²⁾ Ook *Dendrobium Annae* J. J. S.; vlg. bldz. 16 onder correspondentie.

Een kennis, die ons in het eenzame Kroë opzocht, trof juist de bloedvlekken weer bloeiend. Hij zeide, dat hij, hoewel hij wel aan orchideeën-verzamelen had gedaan, deze soort nooit had aangetroffen. Met den keerenden boot zond hij ons zijn orchideeënboek, getiteld: *The orchidgrowers Manual*, by W. S. WILLIAMS, dat nog zwaarder en lijviger was dan een der staatsbladen van mijn man. Wij zochten dagen lang, maar konden de bloedvlekken niet thuis brengen. Dus besloot ik ten einde raad de gemaakte afbeeldingen op te zenden naar Dr. BEUMÉE, zijn welwillendheid inroepende voor determinatie der planten.

Intusschen hebben we een heele reeks „bloedvlekken” gevonden. Ze bloeien met tusschenpoozen van enkele weken het geheele jaar door en schijnen zich hier aan de kust heel best te gevoelen.

Op een anderen tocht vonden wij ze in menigte in Wai Tenoeng, op een hoogte van ruim 1000 M. nabij de Lampong-grens, maar de bloemen zijn daar niet mooier of grooter dan die hier, op 200 M. van het strand af, herhaaldelijk opengaan.

De bloemen blijven meestal acht dagen open en geuren niet. Een tros bloeiende bloedvlekken is waarlijk een eenig gezicht en deze werkelijk mooie bloemen zullen, denk ik, wel verstokte orchideeën-haters — want die zijn er nog genoeg — bekeeren.

De bloedvlekorchidee, zooals ik haar maar zal blijven noemen, heeft een eenigszins verdikten stengel, welke voor haar wel dezelfde beteekenis zal hebben als de schijnknollen voor de duifjes-orchidee (*Dendrobium crumenatum*). Bij bloedvlek III is de stengel donkerpaars getint. Vruchtjes vormen de planten bij ons niet, en we hebben er ook in het wild nooit aangetroffen. Toch zullen zij die wel eens moeten hebben, blijkens het zeer verbreide voorkomen en het aantreffen van jonge plantjes, op de onmogelijkste plaatsen, die er niet anders dan uit zaden kunnen zijn ontstaan.

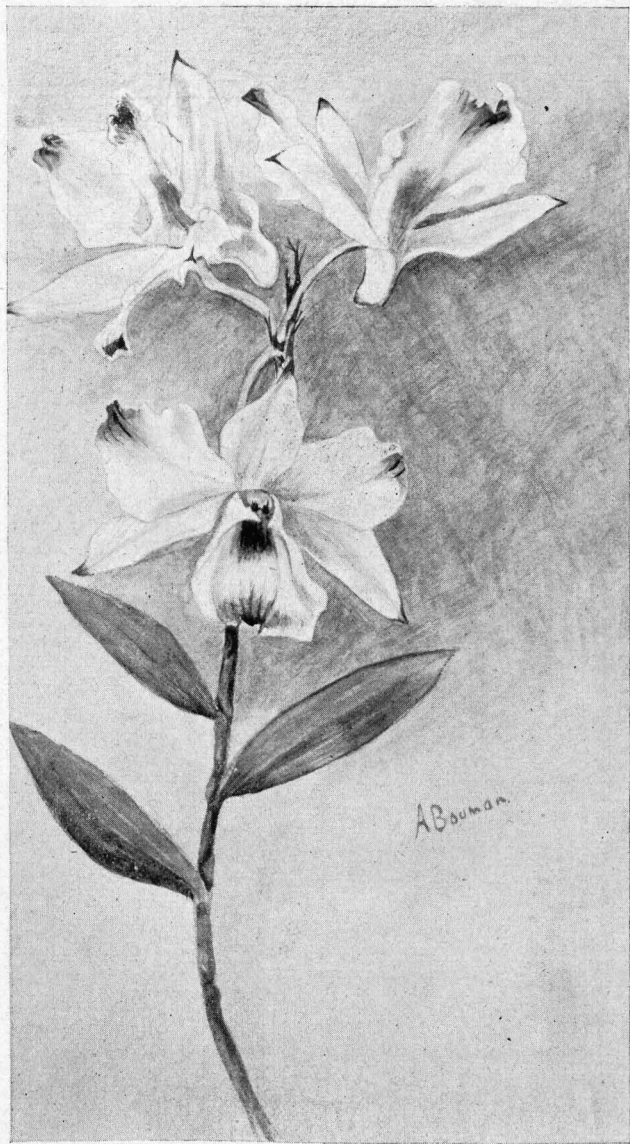

Fig. 1. Bloedvlek-orchidee II: *Dendrobium Annae* J. J. S.
Naar een waterverf teekening.

Doch ook vegetatief kan de plant zich voortplanten evenals trouwens de duifjes-orchidee. Een der bloedvlekken, nummer II, heeft aan het eind van haar bladstengel, waar eenige trosjes bloemen hebben gezeten, zijspuitjes gevormd met een bundeltje wortels, broedknoppen zou ik ze haast willen noemen. De spuitjes, vijf in getal, heb ik afgesneden en nu leiden ze een zelfstandig bestaan. Eén ervan heeft zelfs reeds zes dagen lang gebloeid.

Eenige weken geleden bracht mijn man in triomf een nieuwe soort bloedvlek thuis.

Fig 2. Bloedvlek-orchidee, no. O.: *Dendrobium ?croceocentrum* J. J. S.

De plant was tengerder, de bloemen waren kleiner en bloeiden langer, doch de bloedvlek ontbrak.

Daar zaten we met onze systematiek! De gelijkenis van bloem en plant met onze bloedvlekken was echter zóó sprekend, dat wij niet anders konden doen, dan deze bloedvlekloze orchidee ook onder de serie bloedvlekken op te nemen, waarin zij, om het ontbreken van de bloedvlek het rangnummer nul verkreeg ¹⁾.

Zeer benieuwd zijn we nu, welke nieuwe bloedvlek-vondsten we nog meer zullen boeken.

Maar den eerst volgenden keer, was het mis. „Stop, ik zie een prachtbloem!”, riep ik tegen den chauffeur van de vrachtauto, die tusschen Liwa en Kroë rijdt. En hulpvaardig als altijd stopte hij dadelijk en kon ik van mijn hoge zitplaats afklimmen. „Vast een orchidee”, dacht ik, want ik was een dolle liefhebster van deze bloemen geworden, en hoopte op een nieuwe aanwinst voor mijn verzameling.

Precies op de grens van de onderafdeeling Kroë en Balik

Boekit slingerde het gezochte plantje zich op een rotsblok onder aan de grensmaal. Mooie roode bloemen, maar . . . 't was geen orchidee. Toch was ik niet teleurgesteld, want het was een fraai plantje met paarse takjes en van boven groene bladeren en mooie bloemen. Voorzichtig een takje afhalend, zag ik, dat aan de geledingen worteltjes zaten, en dus had ik hoop het takje te kunnen kweken.

¹⁾ *Dendrobium ?croceocentrum* J. J. S.

Te Liwa gekomen (800 M.), maakte ik er snel een gekleurde teekening van. Dicht bij de pasanggrahan vond ik weer een exemplaar. De bloemen van beide plantjes bleven frisch tot we weer in Kroë terugwaren. Met de worteltjes in klappervezels groeien en bloeien ze naar hartelust. Den laatsten keer bleven de bloemen open van 3 tot 20 December. Vruchten vormden ze echter tot heden niet.

Op een tocht naar Wai Tenoeng nabij de Lamponggrans, trof ik het plantje telkens rijkbloeiend aan in 't oerbosch.

In den eersten jaargang van de Tropische Natuur komt een teekening voor bij een artikel van C. A. BACKER: *Een interessante epiphyt*, waarin ik mijn plantje herkende en volgens de tabel is het een *Trichosporum pulchrum*. Als sierplantje is het sterk aan te bevelen, daar het niets eischt en ons telkens verrast met haar mooie bloemen.

Kroë, December 1923.

A. BOUMAN-HOUTMAN.

EEN TROPISCHE „WILG”.

Eenige weken geleden, bij het doorbladeren van een der laatst verschenen afleveringen van de sedert 1903 een lange reeks van schitterend uitgevoerde platen biedende „Vegetationsbilder” van KARSTEN en SCHENCK, werd ik getroffen door een afbeelding van de vegetatie in een steinig rivierbed op Korsika. Tusschen de rolsteen, welke de geheele bedding tusschen de oevers bedekten, kwamen slechts hier en daar planten voor, 1 à 2 meter hoog opgeschoten houtige kruiden met lange, smalle bladeren. Andere planten schenen er niet tot ontwikkeling te kunnen komen als deze, veel melksap bevattende plant uit de familie de Asclepiadaceae, die verder vooral opvalt door de als het ware opgeblazen vruchten, die in een punt eindigen. Op Java kan men deze *Gomphocarpus fruticosus* R. BR. wel eens in tuinen aangeplant zien.

Het was minder de verrassing van deze hier ingevoerde sierplant als burger van Korsika te leeren kennen, dan wel de herinnering, welke het vegetatie-beeld weer levendig deed worden aan dergelijke begroeiingen van steenige rivierbeddingen op Java, welke er echter door een geheel andere plant, namelijk de Euphorbiaceae: *Homonoia riparia* LOUR., wordt gevormd.

Het is al bijna acht jaren geleden, dat ik deze opvallende, sterk vertakte, vooral door zijn bladvorm op wilgen gelijkende struik voor het eerst zag. Vanuit de pasanggrahan te Keling, een twintig palen noordelijk van de afdeelingshoofdplaats Djapara, leidde eenige dagen achtereen de weg naar een der in die omgeving gelegen proefperken in djati-plantsoenen, over een van de Moeriah afkomende kali. Ter plaatse, waar in den omgelegden postweg over dat riviertje een brug gebouwd was, lagen in de bedding zeer groote, afgeronde rotsblokken opgestapeld, met slechts hier en daar wat gruis en zand. Het verval was er blijkbaar zoo groot, dat ander fijner materiaal niet tot bezinking kon komen, en ook van zand werd alles meegevoerd, wat niet tusschen eenige keien in voldoende beschermd was tegen het snelstroomende water. Daar de krachtige oost-moeson er toen — het was in September — reeds eenige maanden geduurd had, was er maar heel weinig water meer tusschen de steenen waar te nemen. Maar de struiken stonden er frisch en wel, hoe fel de zon ook scheen. Zeer waarschijnlijk bereiken zij met diepgaande wortels het grondwater. Een kruipende Convolvulaceae: *Merremia hastata* HALL. f., had van den boschrand uit reeds gelegenheid gehad zich uit te breiden over het steenveld, en bracht er met haar gelig witte bloemen langs de dunne, met pijlvormige bladeren bezette stengels wat kleur.